

Література

1. Закон України “Про страхування” від 07.03.1996 р. № 86/98-ВР (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Інтернет-видання “Форіншуренс” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/>.
3. Кияшко А. А. Страховий ринок України 2016: П’ять ступенів розвитку соціального ДМС / А. А. Кияшко // Insurance Top. – 2016. – № 1 (53). – С. 40-41.
4. Національна стратегія реформування системи охорони здоров’я в Україні на період 2015-2020 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://healthsag.org.ua/wpcontent/uploads/2014/11/Strategiya_UKR.pdf.
5. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>.
6. Пластун В. Л. Страхові послуги: [навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни страхування] / В. Л. Пластун, О. С. Журавка. – Суми: УАБС НБУ, 2008. – 186 с.
7. Проблеми розвитку добровільного медичного страхування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forum.mnau.edu.ua/index.php?topic=487.0>.

Ковальчук Н. М.

*Науковий керівник: Кривицька О. Р., к.е.н., доцент
Національний університет “Острозька академія”*

МІСТКІСТЬ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страхування життя є важливим механізмом соціального захисту населення в сучасних умовах. У світовій практиці немає економнішого, більш раціонального і доступного методу захисту інтересів суспільства.

Доповнюючи державне соціальне страхування, страхування життя дає змогу вирішити низку проблем у сфері охорони здоров’я та пенсійного страхування, не збільшуючи при цьому навантаження державного бюджету. Компанії з страхування життя доповнюють систему захисту та підтримки рівня життя громадян за рахунок самих громадян і, таким чином, тягар соціального забезпечення населення перерозподіляється між державою та ринком страхування.

Основною характеристикою ефективності використання ринку страхування життя як важливого механізму соціального захисту населення є його місткість. Під місткістю страхового ринку розуміють обсяг продажів страхових полісів клієнтам протягом певного періоду часу, зазвичай – за рік. При цьому В. М. Фурман зазначає, що місткість страхового ринку визначається максимальною кількістю об’єктів, які можуть бути охоплені страхуванням у певному регіоні чи сфері діяльності, тобто страховим полем [1, с. 123]. Однак більш доцільним є визначення, за якого місткість страхового ринку

характеризується величиною страхових премій та залежить від попиту на страхові послуги та можливості його задоволення [2].

Оцінку місткості ринку страхування життя варто розпочати з розгляду кількості страхових компаній, які функціонують на ринку України, та концентрації цього ринку. Так, упродовж 2013-2015 рр. кількість страхових компаній на ринку України зменшилася з 407 у 2013 році до 361 у 2015 році. Тенденція до скорочення страхових компаній продовжувалася і у 2016 році [3]. Ця ситуація була обумовлена в основному низьким рівнем довіри населення та його не готовністю споживати таку кількість послуг через відсутність фінансових можливостей та не розуміння необхідності накопичувати грошові кошти.

Кількість страхових компаній, які займаються ризиковими видами страхування, більше, ніж у 6 разів перевищує кількість компаній страхування життя. При чому кількість страхових компаній “life” скорочується більшими темпами, ніж страхових компаній “non life”. Так, за підсумками 9 місяців 2016 року в Україні існувало 43 страхові компанії “life”, що на 14% менше у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року, тоді як кількість страхових компаній “non life” зменшилася на 11,95% (38 компаній) за цей же період [3]. Таку ситуацію з страховими компаніями “life” можна пояснити культурою населення та низьким попитом на страхування життя через наявність великої кількості соціальних гарантій з боку держави.

Індекс концентрації на ринку страхування життя (індекс Герфіндаля-Гіршмана) склав у 2015 році 982,98 (у 2014 році – 1042,55; а у 2013 році – 1222,15). Причому у 2016 році спостерігається динаміка до зростання цього індексу – за підсумками 9 місяців 2016 року він становив 1048,93 у порівнянні з 1017,68 за аналогічний період 2015 року [3]. Такі високі значення індексу Герфіндаля-Гіршмана свідчать про наявність помірної монополізації ринку страхування життя в Україні. Причому основну частку цього ринку контролюють топ 3 компанії, які займають за підсумками 9 місяців 2016 року 42,93% усього ринку (табл. 1). В динаміці спостерігається скорочення частки цих компаній.

Таблиця 1

Концентрація ринку страхування життя в Україні за 2013-2016 рр., %

Компанії	Роки					Абсолютний приріст		
	2013	2014	2015	9 міс. 2015	9 міс. 2016	2014-2013	2015-2014	9 міс. 2015-9 міс. 2016
Топ 3	51,65	44,78	42,81	45,00	42,93	-6,87	-1,97	-2,07
Топ 10	90,93	91,25	87,87	88,03	88,28	0,32	-3,38	0,25
Топ 20	98,28	98,73	98,97	98,95	99,38	0,45	0,24	0,43
Топ 50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-	-	-
Всього по ринку	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-	-	-

Примітка. Складено авторами на основі [3].

Загалом, ринок страхування життя в Україні формують топ 10 компаній, частка яких коливалася від 90,93% до 87,87%, а за підсумками 9 місяців 2016 року становила 88,28%. Варто також зазначити, що, згідно з даними таблиці 1, частка топ 20 компаній страхування життя досягає значення близького 100%. Таким чином, з 43 існуючих на ринку страхування життя компаній фактично лише 20 компаній дійсно займаються страхуванням життя, а інші взагалі не зацікавлені в отриманні результатів.

Для розрахунку місткості ринку страхування життя скористаємося підходом українських науковців та практиків, які пропонують обчислювати її як відношення рівня страхових премій зі страхування життя до ВВП [4, с. 13]. Динаміка місткості ринку страхування життя в Україні наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка місткості ринку страхування життя в Україні за 2013-2016 рр.

Показники	Роки					Абсолютний приріст		
	2013	2014	2015	9 міс. 2015	9 міс. 2016	2014-2013	2015-2014	9 міс. 2015-9 міс. 2016
ВВП, млн. грн.	1465198	1586915	1988544	1399703	1660131	121717	401629	260428
Валові страхові премії зі страхування життя, млн. грн.	2476,7	2159,8	2186,6	1503,3	1987,2	316,9	26,8	483,9
Місткість ринку страхування життя, %	0,17	0,14	0,11	0,11	0,12	-0,03	-0,03	0,01

Примітка. Складено авторами на основі [3; 5].

Згідно з даними таблиці 2, місткість ринку страхування життя в Україні є мізерною і не досягає навіть 0,5% від ВВП. При цьому упродовж 2013-2016 рр. спостерігається зниження частки валових страхових премій у перерозподілі ВВП з 0,17% до 0,11%. Таким чином, знижується і місткість ринку страхування життя, що характеризує низький рівень і невикористаний потенціал розвитку цього сегменту ринку. Для порівняння, у США, Великобританії та Австрії, де участь держави у соціальній сфері мінімальна, місткість ринку страхування життя у 2015 році становила 5,40%, 8,63% та 12,37% відповідно. Навіть у країнах скандинавського півострова, де участь держави у соціальному захисті та забезпеченні є досить високою, місткість ринку страхування життя у 2015 році становила 3% у Фінляндії, 5,95% у Швеції та 7,47% у Данії. Загалом у Європейському Союзі 5,11% валових страхових премій зі страхування життя перерозподіляється через ВВП [6; 7].

Отже, на основі проведеного дослідження було виявлено, що ринок страхування життя в Україні є помірно монополізованим, а частка валових страхових премій зі страхування життя у перерозподілі через ВВП мізерна, навіть у порівнянні з європейськими країнами, в яких держава відіграє основну роль у соціальній політиці. Це перешкоджає ефективному функціонуванню ринку страхування життя як механізму забезпечення соціального захисту населення. Для подолання цієї проблеми необхідно налагодити співпрацю держави з страховими компаніями у галузі страхування життя, вдосконалити правове, ресурсне та організаційне забезпечення останніх, заохочувати споживачів до придбання послуг зі страхування життя, сприяти їх захисту та сформувати страхову культуру населення. Впровадження зазначених заходів сприятиме не лише використанню ринку страхування життя як важливого механізму соціального захисту населення, а й забезпечуватиме приплив довгострокових інвестицій в економіку України.

Література

1. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: монографія / В. М. Фурман. – К.: КНЕУ, 2005. – 334 с.
2. Insurance Definition: CAPACITY // Information provided by Insurance Information Institute [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.compugnotes.com/insurance-definition-capacity.html>.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2013-2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.
4. Кнейслер О. В. Теоретико-прагматичні підходи до визначення та розрахунку місткості ринку перестрахування / О. В. Кнейслер // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 4 (37). – С. 11-18.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. OECD. Insurance indicators [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=PT1/>.
7. The World Bank. Gross Domestic Product 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart>.